

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia,
Drets i Memòria
**Secretaria de Mesures Penals,
Reinserció i Atenció a la Víctima**

Programa de justícia restaurativa

Memòria 2023

ÍNDEX

1. El Programa de justícia restaurativa	3
2. Dades generals.....	4
3. Viabilitat	5
4. Tipus d'acords dels processos restauratius	8
5. Entrevistes reparadores a les víctimes.....	9
6. Durada dels programes	11
7. Relació entre les parts	12
7.1 Relació entre la víctima i la part investigada o penada.....	12
7.2 Relació entre la persona jurídica i la part investigada o penada.....	12
8. Tipologia delictiva	14
9. Dades sociodemogràfiques.....	15
10. Procedència.....	17
10.1 Vies d'entrada al Programa de justícia restaurativa	17
10.2 Inici del procediment penal	18
11. Metodologia	19
11.1 Entrevista inicial.....	19
11.2 Intervenció de la part lletrada.....	19
11.3 Moment d'intervenció.....	19
12. Conclusions	20
13. Annexos d'accessibilitat.....	22
13.1 Annex 1: evolució del Programa de justícia restaurativa	22
13.2 Annex 2: franges d'edat dels victimaris.....	22
13.3 Annex 3: franges d'edat de les víctimes.....	23

1. El Programa de justícia restaurativa

El Departament de Justícia, Drets i Memòria –en concret, la Direcció General d'Execució Penal a la Comunitat i de Justícia Juvenil– posa a disposició de la ciutadania el Programa de justícia restaurativa, un servei gratuït que s'emmarca dins del paradigma de la justícia restaurativa i que té com a objectiu principal la reparació del dany causat a les persones i a les relacions.

Així, s'ofereix un espai de comunicació a les persones que estan implicades en un procediment penal per tal de cercar la manera més adequada de donar resposta al delicte, centrada a reparar el dany causat a les persones i a les relacions, de manera que les parts puguin participar activament en la solució dels problemes resultants d'una infracció penal amb l'ajuda d'una tercera persona imparcial i neutral, el tècnic de justícia restaurativa.

Les característiques principals del Programa són:

- La voluntarietat de les parts.
- La confidencialitat del procés.
- La imparcialitat i la neutralitat del tècnic de justícia restaurativa
- La implicació activa de les parts.

A continuació es presenten les dades del Programa de justícia restaurativa corresponents a l'any 2023.

2. Dades generals

L'evolució del Programa de justícia restaurativa des de l'any 2016 fins al 2023 ha estat la següent:

Durant l'any 2023 s'han donat d'alta 1.973 programes i s'han finalitzat 2.246 processos restauratius.

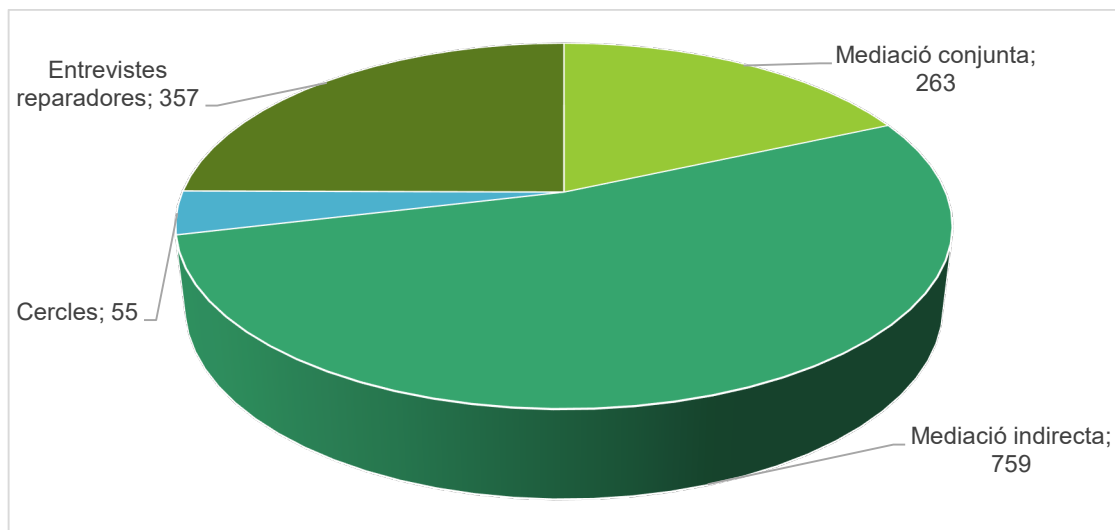
3. Viabilitat

Els criteris de viabilitat que s'avaluen per dur a terme un procés restauratiu són la voluntarietat i l'interès de les parts a participar en el Programa, la seva capacitat cognitiva i volitiva d'entendre el procés així com la voluntat de reparar i de ser reparat.

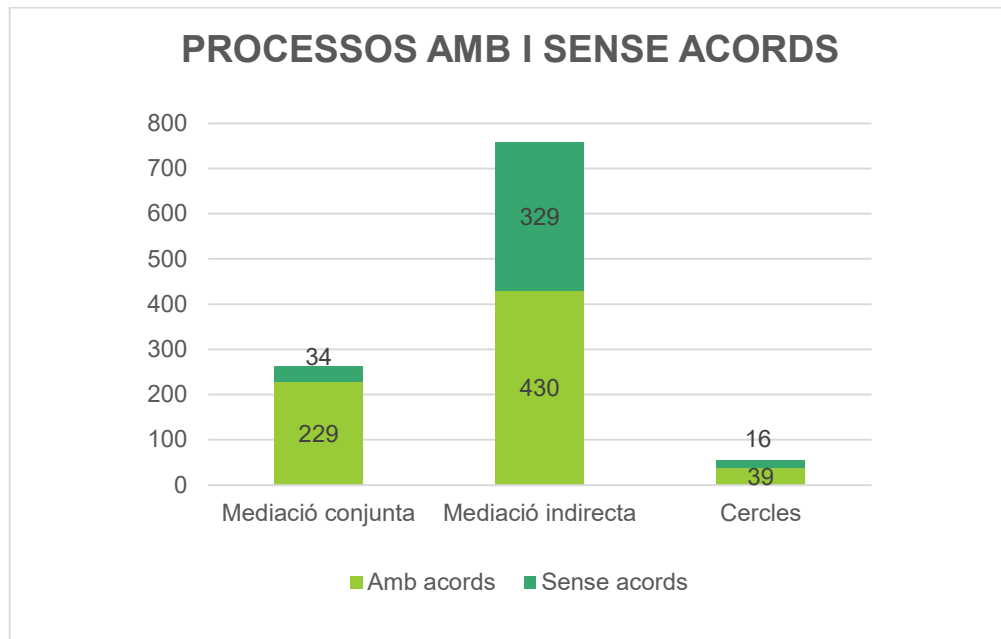
Dels 2.246 processos finalitzats, s'ha dut a terme un procés restauratiu en 1.434 (63,85%), mentre que en 812 casos (36,15 %) no s'han donat els criteris de viabilitat que estableix el programa marc.

A banda dels processos restauratius en què s'atenen víctima i victimari, també s'ha dut a terme una altra metodologia restaurativa, les entrevistes reparadores a les víctimes, l'objectiu de les quals és acompanyar la víctima i escoltar-la per conèixer les seves necessitats.

L'any 2023 s'han dut a terme 357 entrevistes reparadores, que corresponen al 24,89 % dels processos.

Dels 1.434 processos restauratius finalitzats, en 698, les parts han arribat a un o més acords (això representa un 48,67 % dels processos finalitzats).

En relació amb els **programes no viables** (812), es mostren a continuació els motius d'aquesta manca de viabilitat (cal recordar que cada programa pot tenir més d'una víctima i més d'un motiu).

MOTIUS	NOMBRE	%
No voluntat víctima	375	46,18%
No voluntat part investigada	115	14,16%
No localització persona encausada	75	9,24%
No voluntat ambdues parts	58	7,14%
Víctima no compareix	41	5,05%
Part investigada no compareix	37	4,56%
No localització víctima	36	4,43%
No criteris professionals	31	3,82%
No voluntat advocat/da víctima	15	1,85%
No voluntat advocat part investigada	12	1,48%
No criteris judicials	11	1,35%
No necessitat de procés restauratiu	4	0,49%
Defunció d'una part	2	0,25%

El més rellevant és que el 46,18 % dels programes no són viables perquè la víctima no vol participar-hi. Quan la víctima no desitja iniciar el procés restauratiu, ja no es contacta amb el victimari. De vegades també pot ser la part investigada qui no hi vol participar; en aquest

cas, ha estat un 14,16 %. Tan sols hi ha hagut un 7,14 % dels programes en què cap de les dues parts no hi ha volgut participar.

Any rere any es repeteix el fet que la no voluntat de la víctima és la causa principal que els processos de justícia restaurativa no siguin viables.

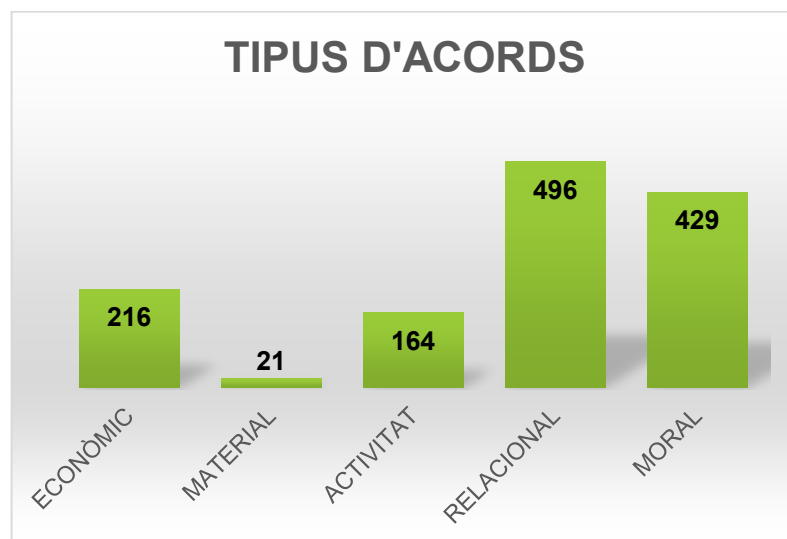
4. Tipus d'acords dels processos restauratius

Tal com s'ha dit abans, del total de programes finalitzats (2.246), en 1.434 casos s'ha fet un procés restauratiu. D'aquests, en 698 es va arribar a un o més acords, cosa que representa un 48,67 % del total de processos de justícia restaurativa iniciats.

Els tipus d'acords, escrits o verbals, als quals han arribat les parts en els processos de justícia restaurativa s'agrupen en la classificació següent:

- Acord econòmic: restitució amb diners.
- Acord moral: disculpes, entendre el dany causat, posar-se al lloc de la part afectada, explicació de la intenció real i dels motius.
- Acord amb una activitat: fer un treball o una tasca concrets.
- Acord material: indemnització de danys i perjudicis; prestació diferent del dany original, però satisfacció per a ambdues parts.
- Acord relacional: restauració de les relacions socials o comunicatives entre les parts.

Així, en els processos de justícia restaurativa finalitzats, els tipus d'acords als quals s'ha arribat es distribueixen de la manera següent:

Generalment es pot arribar a més d'un d'acord, i el més freqüent és el relacional.

5. Entrevistes reparadores a les víctimes

L'entrevista reparadora amb la víctima és de caràcter individual. Hi ha dues situacions en les quals es duu a terme:

- **Quan la víctima renuncia al procediment judicial.** Són aquells casos en què el conflicte es reconduïx, la víctima manifesta que vol renunciar al procediment i signa un document que així ho expressa. En aquesta situació, el tècnic de justícia restaurativa escolta les explicacions de la víctima i en reconduïx les angoixes passades.
- **Quan la víctima no desitja parlar amb la persona investigada i es detecta que vol anar a judici.** La víctima agraeix l'entrevista o les entrevistes que s'han fet perquè hi ha pogut explicar com se sent i quines necessitats té. El tècnic de justícia restaurativa li fa els aclariments judicials que necessita i equilibra les seves expectatives judicials. L'entrevista permet valorar en quin moment està la víctima i detectar si la situació li genera patiment i si necessita ser derivada a qualsevol altre servei d'execució penal.

En aquestes entrevistes es pretén acompanyar la víctima perquè pugui parlar del seu conflicte d'una manera positiva, amb un enfocament que l'ajudi a valorar molt més el que té que no pas el que ha perdut. Aquest enfocament permet parlar de la responsabilitat, de com es poden arreglar les coses, de com es poden satisfer les necessitats detectades i de com reparar-les des d'un posicionament afectiu i reparador.

Un cop fetes les entrevistes, ens podem trobar amb tres resultats possibles:

- a) Entrevista d'escolta:** la necessitat principal de la víctima és poder expressar la seva vivència del delictes, com s'ha sentit i quines necessitats té.
- b) Transformació del conflicte:** com a conseqüència de les reflexions que fa la víctima durant l'entrevista, la seva visió del conflicte canvia.
- c) Renúncia al procediment judicial:** un cop feta l'entrevista, la víctima decideix no continuar amb el procediment judicial i signa un document de renúncia que s'eleva al jutjat.

Com s'ha dit anteriorment, durant aquest any s'han dut a terme 357 entrevistes reparadores a víctimes (un 24,89 % dels processos finalitzats).

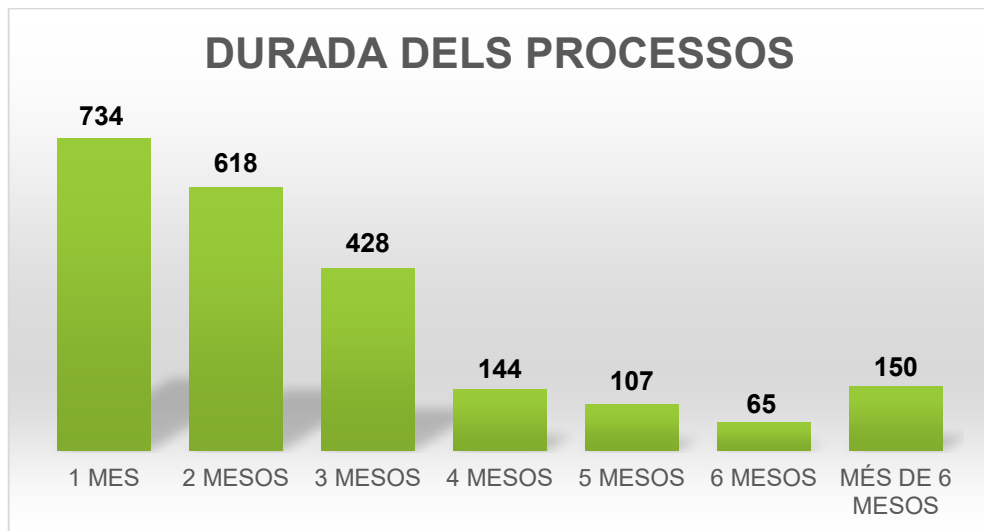
En el total de les d'entrevistes reparadores, els tres resultats possibles es distribueixen de la manera següent:

6. Durada dels programes

La durada dels programes es comptabilitza des de la primera intervenció –és a dir, des del primer contacte amb alguna de les parts– fins a la finalització del programa; el protocol amb els òrgans judicials estableix que aquesta durada ha de ser com a màxim de dos mesos, tot i que en alguns casos és de més temps a causa de la conflictivitat del delictes o de les parts.

El gràfic següent mostra la distribució dels 2.246 processos finalitzats, segons la durada de la intervenció.

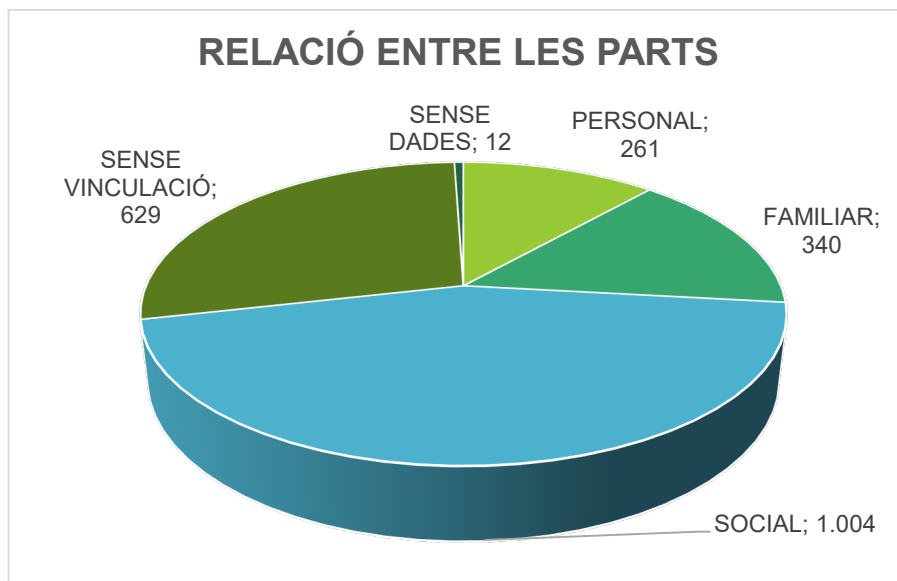

El 32,68 % dels processos s'acaben en un mes; el 27,52 %, en dos mesos; el 19,06 %, en tres mesos, i en un 20,75 % se sobrepassa aquest termini de temps.

7. Relació entre les parts

7.1 Relació entre la víctima i la part investigada o penada

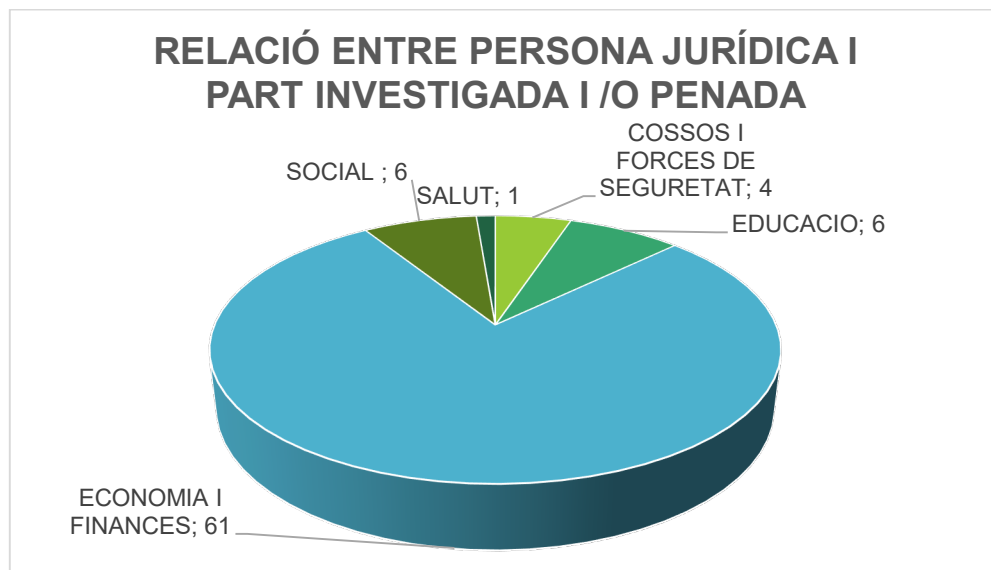
El gràfic següent detalla el tipus de relació que hi ha entre les parts (la víctima i la persona investigada o penada) que han accedit al Programa de justícia restaurativa (en els casos en què no s'ha iniciat o alguna persona no ha comparegut, no se'n sap el tipus de relació).

Com es pot observar, en 1.605 casos (71 %) hi havia una relació prèvia entre les parts, sigui en l'àmbit familiar, personal o social; en la resta, no hi havia cap mena de vinculació o, si n'hi havia, es desconeix. Aquestes dades es mantenen estables amb els anys i només tenen lleugeres variacions.

7.2 Relació entre la persona jurídica i la part investigada o penada

Durant l'any 2023 hi ha hagut 78 processos en què les parts perjudicades o víctimes eren persones jurídiques, com ara cossos policials, entitats, empreses, organitzacions, etc. Al gràfic següent se'n pot veure el detall:

8. Tipologia delictiva

A continuació es mostra un quadre dels principals grups delictius dels programes finalitzats.

GRUPS DELICTIUS	NOMBRE	%
Contra la llibertat	674	37,47%
Lesions	578	32,13%
Contra el patrimoni	394	21,90%
Altres delictes	52	2,89%
Contra l'honor	17	0,94%
Contra la intimitat	14	0,78%
Contra l'ordre públic	13	0,72%
Contra drets fonamentals	12	0,67%
Contra llibertat sexual	11	0,61%
Contra relacions familiars	9	0,50%
Contra la vida	6	0,33%
Contra seguretat col·lectiva	6	0,33%
Contra l'Administració de Justícia	6	0,33%
Contra integritat moral	4	0,22%
Falsedat documental	3	0,17%

Els grups delictius que el 2023 destaquen sobre la resta són els mateixos que els altres anys; quantitativament destaquen:

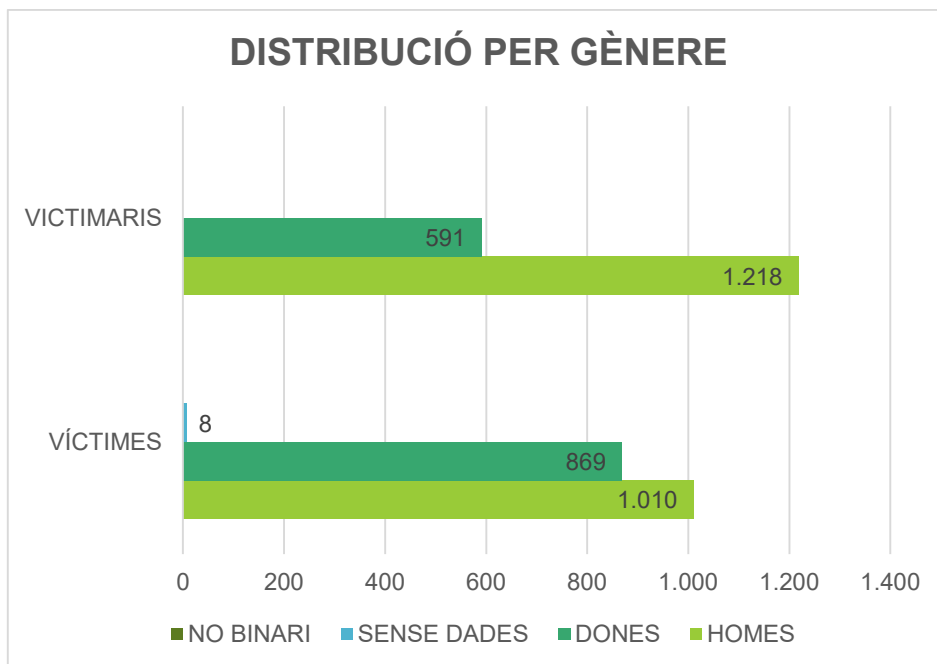
- Contra la llibertat (37,47 %)
- Lesions (32,13 %)
- Contra el patrimoni (21,90 %)

Una dada a tenir en compte és el moment processal de la causa judicial quan es deriva al Programa de justícia restaurativa i el tipus de procediment penal obert. Així, el gruix dels programes prové de la fase d'instrucció, per delictes lleus o judicis immediats de delictes lleus, o per diligències prèvies, urgents o indeterminades; i la resta, en menor mesura, en fase d'enjudiciament i en fase d'execució. Per això, la tipologia delictiva respon més a delictes lleus, ja que són els que més oficien els jutjats d'instrucció.

9. Dades sociodemogràfiques¹

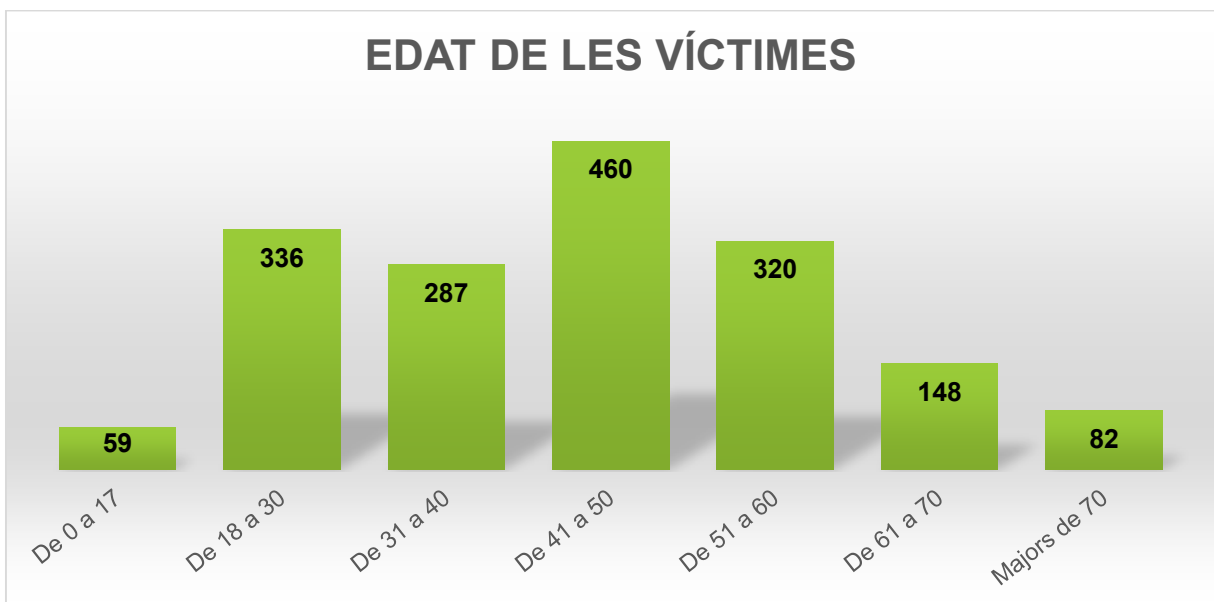
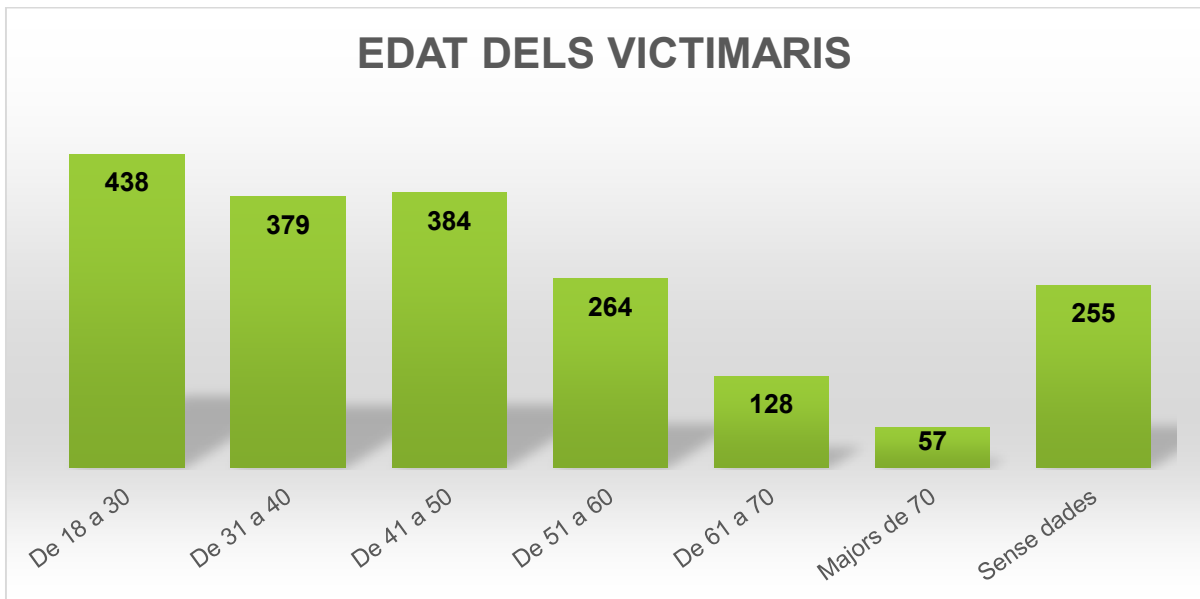
Durant l'any 2023 han passat pel Programa 1.809 persones denunciades, investigades o penades i 1.887 denunciants o víctimes. Cal tenir en compte que en un programa hi pot haver més d'una víctima, i que una persona denunciada pot tenir més d'un programa en procés.

El gràfic següent mostra la distribució per gènere del total de persones que han participat en el Programa de justícia restaurativa.

Pel que fa a l'edat de les persones que participen en el Programa de justícia restaurativa, tant les que corresponen a la part infractora com les que corresponen a les víctimes, es distribueixen de la manera següent:

¹ A les dades sociodemogràfiques referents al gènere i l'edat no estan comptabilitzades les persones jurídiques.

10. Procedència

10.1 Vies d'entrada al Programa de justícia restaurativa

Les vies d'entrada al Programa de justícia restaurativa són les següents:

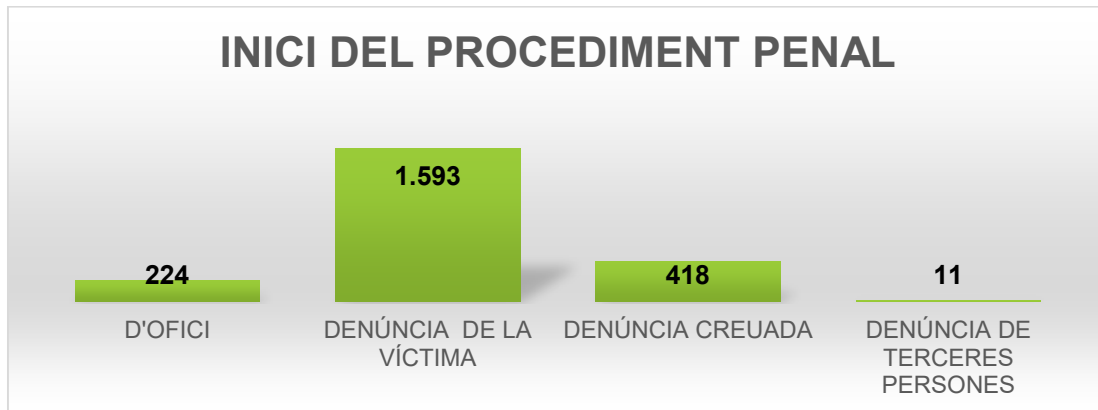
- Ofici dels òrgans judicials.
- Oferiment en seu judicial.
- Sol·licitud de les parts implicades o dels seus advocats.
- Sol·licitud d'altres equips, institucions o agents socials.

La taula següent detalla la procedència de tots els processos de justícia restaurativa. Si tenim en compte les dades anteriors, destaquen els programes que procedeixen d'òrgans judicials, que representen un 96,71 % del total.

PROCEDÈNCIA	PROCEDÈNCIA	NOMBRE	%
Òrgans judicials	Oficis	1.944	86,55
	Oferiments	228	10,15
Iniciativa de part/s	Part investigada/encausada	49	2,18
	Víctima	12	0,53
	Ambdues parts	4	0,18
Altres equips	Centres penitenciaris	5	0,22
	MPA	1	0,04
	OAVD Barcelona	1	0,04
	Equips Mediació Justícia Juvenil	2	0,09
TOTAL	TOTAL	2.246	100

10.2 Inici del procediment penal

El gràfic següent mostra l'inici del procediment penal dels processos de justícia restaurativa:

De manera molt significativa, l'inici del procediment penal ve marcat per les denúncies de les víctimes.

11. Metodologia

11.1 Entrevista inicial

Des de l'entrada en vigor de la Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes, s'ofereix inicialment a la víctima la possibilitat de dur a terme un procés de justícia restaurativa i, en cas que manifesti la voluntat de participar-hi, s'ofereix aquesta opció a la part investigada.

ENTREVISTA INICIAL	NOMBRE
Part investigada	390
Víctima	1.771
Conjunta	55

Els processos en què es fa l'entrevista inicial amb la part infractora solen ser per tipus delictius específics, com per exemple les usurpacions, o bé perquè la víctima és una persona jurídica.

L'entrevista es duu a terme amb ambdues parts alhora quan hi ha una relació familiar prèvia, si el conflicte s'esdevé per aquest motiu, en els casos de denúncies creuades o quan el tècnic de justícia restaurativa valora que, ateses les característiques dels fets, és millor fer la primera intervenció de manera conjunta.

11.2 Intervenció de la part lletrada

En els processos de justícia restaurativa es dona l'opció a la part lletrada perquè hi pugui intervenir; tot i així, en el 80.54 % dels casos no hi ha participat.

PART LLETRADA	NOMBRE
Amb intervenció	437
Sense intervenció	1.809
TOTAL	2.246

11.3 Moment d'intervenció

Pel que fa al moment processal en què es duen a terme els processos de justícia restaurativa, en un 99,07 % dels casos tenen lloc abans de la sentència.

MOMENT PROCESSAL	NOMBRE
Abans de sentència	2.225
Després de sentència	21
TOTAL	2.246

12. Conclusions

En resum, durant l'any 2023 podem concloure el següent:

- El Programa manté els objectius marcats pel Departament de Justícia, Drets i Memòria: oferir a tothom, i en concret a les víctimes del delictes, un espai de diàleg i comunicació, oferir una resolució del conflicte/delictes més adequada a les necessitats de les parts i preservar el procediment penal. Dels 1.434 processos restauratius viables, en 698 les parts han arribat a un o més acords (això representa un 48,68 % dels processos viables), mentre que en 812 programes no s'han donat criteris de viabilitat (36,2 %).
- Com ja es va fer l'any passat, es continua comptabilitzant els casos en què s'han fet entrevistes reparadores a les víctimes, que han estat 357. Encara que la víctima no vulgui trobar-se amb el victimari, té dret a sentir-se escoltada i a accedir als serveis de justícia restaurativa, amb la finalitat d'obtenir una reparació emocional i moral adequada dels perjudicis derivats del delictes, tal com diu l'article 15 de l'Estatut de la víctima del delictes.

Cal remarcar la importància del dret de la víctima de participar en el Programa de justícia restaurativa, encara que el victimari no hi intervingui.

- S'ha donat una resposta àgil i ràpida, atès que el 60,20 % dels programes s'executen en un termini d'entre un i dos mesos. Això és una fortlesa del programa, ja que la durada i la lentitud de la majoria dels processos judicials comporten que tant la víctima com la part infractora tinguin una sensació de poca eficiència i eficàcia de l'Administració de justícia; per contra, si s'ofereix una resposta més ràpida i adequada a les seves necessitats i expectatives, s'aconsegueix canviar aquesta visió de lentitud de la justícia. Així, l'agilitat en la resolució dels conflictes i l'apoderament de les parts implicades en el Programa de justícia restaurativa reforcen la percepció de satisfacció i de reparació.
- En relació amb els grups delictius, s'observa i es constata que any rere any solen destacar els següents:
Contra la llibertat (37,47 %)
Lesions (32,13 %)
Contra el patrimoni (21,90 %)
- Una dada a tenir en compte és el moment processal en què la causa es deriva al Programa i el tipus de procediment penal obert. Així, el gruix dels programes provenen de la fase d'instrucció, per delictes lleus o judicis immediats de delictes lleus i per diligències prèvies, urgents o indeterminades. La resta, en menor mesura, prové de la fase d'enjudiciament i de la fase d'execució. Per això, la tipologia delictiva respon més als delictes lleus, ja que són els que s'oficien des d'instrucció.
- Pel que fa a la participació, es manté que majoritàriament és la víctima qui no vol participar en els processos de justícia restaurativa (46,18 % dels casos).
- En un 71 % dels casos, les parts que participen en el Programa de justícia restaurativa tenen algun tipus de relació prèvia (personal, familiar o social).

- El 63,04 % de les persones infractores que participen en els processos restauratius pertanyen a les franges d'edat que van dels 18 als 50 anys, sent la franja més significativa la que comprèn dels 18 als 30 anys.

Pel que fa a les víctimes, el 73,65 % se situen a les franges d'edat que van dels 18 als 60 anys, sent la franja més significativa la que comprèn dels 41 als 50 anys.

- Tot i que hi ha programes que no són viables, és important destacar que el Programa de justícia restaurativa ha permès contactar amb un gran nombre de persones que formaven part dels procediments judicials derivats, a les quals s'ha pogut oferir un espai d'escolta activa i, en el cas d'algunes víctimes, entrevistes reparadores.

Cal dir que aquest contacte inicial és un dels objectius més importants del Programa, atès que permet crear un espai d'escolta i de diàleg totalment diferent del que facilita el procés penal. En aquest espai, s'informa del Programa, i són les parts qui, lliurement, un cop informades i de manera voluntària, poden decidir si hi volen participar.

- Com ja s'ha comentat, és significatiu que en un percentatge molt elevat dels casos en què es va poder dur a terme el procés restauratiu, en un 48,68 %, es va arribar a acords. Aquest fet confirma que en el moment que ambdues parts hi volen participar, la probabilitat de resoldre el conflicte que va originar la denúncia és elevada. De manera general, els acords més habituals són aquells que tenen un contingut relacional o moral.

Tot i que la dada és molt positiva, l'experiència professional demostra que, més enllà d'arribar a un possible acord, les parts, especialment la part denunciada o víctima, valoren més positivament l'espai d'escolta i de diàleg que ofereix el Programa que no pas els acords.

- Per acabar, es pot dir que, des de l'any 2015 i fins a l'actualitat, el primer contacte per oferir el Programa s'ha fet amb la part perjudicada o víctima, especialment quan es tracta de delictes contra les relacions familiars, contra la llibertat, de lesions, contra el patrimoni i contra l'honor. Aquest canvi d'orientació intenta afavorir que es pugui arribar a més persones perjudicades, ja que, si en el primer contacte una de les parts manifesta que no hi vol participar, ja no es fa el contacte amb l'altra part. Aquest canvi s'ha fet d'acord amb el que estableix l'article 15.1² de la Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delicte.

² Article 15. *Serveis de justícia restaurativa.*

1. Les víctimes poden accedir a serveis de justícia restaurativa, en els termes que es determinin per reglament, amb la finalitat d'obtenir una reparació material i moral adequada dels perjudicis derivats del delicte, quan es compleixin els requisits següents:

- a) l'infractor hagi reconegut els fets essencials dels quals deriva la seva responsabilitat;
- b) la víctima hagi prestat el seu consentiment, després d'haver rebut informació exhaustiva i imparcial sobre el seu contingut, els seus possibles resultats i els procediments existents per fer efectiu el seu compliment;
- c) l'infractor hagi prestat el seu consentiment;
- d) el procediment de mediació no comporti un risc per a la seguretat de la víctima, ni existeixi el perill que el seu desenvolupament pugui causar nous perjudicis materials o morals per a la víctima; i

13. Annexos d'accessibilitat

13.1 Annex 1: evolució del Programa de justícia restaurativa

ANY	SOL·LICITUDS	FINALITZATS
2016	1.961	2.147
2017	2.719	2.777
2018	2.645	3.208
2019	2.482	2.877
2020	2.016	2.170
2021	2.143	2.581
2022	2.088	2.107
2023	1.973	2.246

13.2 Annex 2: franges d'edat dels victimaris

FRANGES D'EDAT	NÚMERO DE VICTIMARIS
De 18 a 30	438
De 31 a 40	379
De 41 a 50	384
De 51 a 60	264
De 61 a 70	128
Majors de 70	57
Sense dades	255

e) no estigui prohibida per la llei per al delictes comès.

13.3 Annex 3: franges d'edat de les víctimes

FRANGES D'EDAT	NÚMERO DE VÍCTIMES
De 0 a 17	59
De 18 a 30	336
De 31 a 40	287
De 41 a 50	460
De 51 a 60	320
De 61 a 70	148
Majors de 70	82